

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usoru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 12.

Sibiu, 8/20 Februaru 1878.

Anulu I.

Port'a-de feru. ✓

Dar mai antaiu se ne întielegemu despre ce Porta de feru pôte fi vorb'a la noi. Avemu unu locu numitu Port'a-de feru distantia de unu milliariu si jumetate dela comun'a Gradisce, adeca dela ruinele Sarmisegetusei în valea Hatiegiului. Acea strimțore ce ne duce din Transilvani'a în Banatu, la Romanii antici eră cunoscuta sub numele de Pons Augusti; în evulu mediu poporul o cunoscea sub numele de port'a lui Vasiu, 'er magiarii i-au disu Vas-Kapu confundandu-o cu ceealalta dela Dunare. Pe aici se crede că au strabatutu mai antaiu Traianu cu legiunile sale dreptu asupr'a capitalei daciloru. Pe aici turcii au intratu mai de multe ori în Transilvani'a, si totu la loculu acesta Ioanu Corvinu le-a sfarmatu de vre-o câte-va ori órdele lor. Dara nu acésta Porta-de feru, precumu nici cea din muntele Balcanu, prin care trece drumulu dela Sistovu la Adrianopole, si nici Port'a-de feru dintre Caucasu si marea caspica de către cetatea Derbent sunt acele care intereseza astadi pe lumea européna în faci'a negociatiunilor actuali de pace. Port'a de feru pentru care a cursu multu sange, care si astadi este un'a din cestiunile cele mai scabróse, se afla în alvi'a Dunarei si se întinde pre o distantia de 1½ milliariu; e de o latime si afundime fôrte diferitoria, plina de stanci aruncate de mam'a natura în curmedisiulu Dunarei, larga pe alocurea pâna la 3200 séu strimta pâna la 495 de urme; afunda ici coala pâna la 154 si scunda pe alocuria abea de 9—10 urme. Pe totu teritoriulu Europei acésta este trecători'a cea mai periculósa pentru navigatiune; prin urmare pentru comerci si pentru tóta comunicatiunea ce ar' fi potutu avé poporale Europei cu ale Asiei pe spatele Dunarei, déca acésta piedeca infricosiata a naturei ar fi lipsitu din Dunare, seau déca mintea si man'a omenéscă ar' fi voitu se-o delature pâna acumu; pentru-ca ori câtu se paru de spaimantatorie acele bucati de munti preste care trece Dunarea, ómenii déca aru fi voitu, aru fi fostu în stare se le delature si pe acele. Pe candu pulberea de pusca nu era cunoscuta, ómenii invetiasera se sparga prin munti cu otietu fierbinte si cu ajutoriulu ferului. De ani 500 incoce nu ar' fi fostu nici unu lucru estrordinariu a sparge acei munti prin pulbere. Astadi cându avenu bumbaculu explosivu, dinamitul si

alte compositiuni chemice, curatirea Dunarei de muntii calcarei aru aparea mai multu că o distractiune a unui corpu de geniu. Ómenii inse n'au voitu se delature acele piedeci. Caus'a eră, că staturile învecinate se aflău în ostilitati aprópe permanenti unele cu altele. Imperatorii byzantini că si sultanii turcesci, regii Ungariei că si imperatorii Germaniei si mai tardiu ai Austriei, au consideratu acele strimtori că celu mai eficace midilocu de aperature contr'a vecinulu reu-voitoriu. Orientalii se bucurău pentru Port'a-de feru vediendu că poporale occidentali nu-si potu transportá regimentele si tóte aparatele bellice pe corabii spre a cadé cu ele în cóstele Constantinopolei. Totu asia poporale christiane se tieneau fericite că exista macaru acea piedeca pentru turci, că se nu-si póta trece corabiele lor pe Dunare în susu, încarcate cu sute de mii de órde selbatece din Asi'a.

Că de ani 100 în coce Cabinetulu din Vien'a a panditu dupa diverse ocazii, că se póta pune man'a preste totu teritoriulu, seau mai bine peste amendoué malurile Dunarei pâna unde se întinde asia numita Port'a-de feru; de aceea vedemu, că cu ocaziunea inchiaierilor de pace se pierdu totu deau'n'a septemani si luni numai cu dispute asupra regularii teritoriulu dela Port'a-de feru, pentru câte o bucata de locu cumu ar' fi hotarulu Orsiovei vechi seau a Mehadiéi, seau câte o insula neînsemnata în Dunare; uneori eră mai pe aci se se sparga tergulu si se se ie la batalia. Adeveratu că austriacii atātu se mai sbuciumă si invertea, pâna cându pacalea pre turcii cei fôrte prosti în ale geografiei si topografiei si le luă câte o bucata de teritoriu că si cumu ar' fi luat-o într'unu jocu de carti, ér une ori nici nu mai întrebă pe nimeni, ci impingea pajorele înainte si taceau. Dara austriacii totu nu-si ajunsera scopulu, pentru-ca la turci apucase a se înradecină o specie de credintia religiosa, că atunci cându voru disparea straturile de munti din fundulu Dunarei, va disparea si domni'a turcesca din Europ'a. De aceea parintii nostrii vediura, că deca turcii au pierdu Orsiov'a vechia, au insistatu că o parte de locu din teritoriulu romanescu se fia declaratu de neutru (res nullius); în loculu Orsiovei vechi s'a radica Orsiov'a noua si fortificatiunea Ada-Kaleh. Sparturile câte le au facutu austriacii buna ora în anulu 1834 cându ap'a Dunarei scadiuse asia de tare, cătu bucăti întregi

de munte remasesera pe de asupr'a, ele au fostu mai multu lucrări pe furis, séu cu invoirea pe sub mana a pasiei dela Belgradu dupa-ce lu-imbetău bine, cându si fora scirea lui. Dar' aceste tóte erău nesce operatiuni cu totulu nedemne de orice statu si gubernu care se scie stim'a pre sine; si astadi cestiunea Portei de feru au ajunsu că se fia tractata alaturea cu cestiunea gureloru Dunarei.

Înainte cu 3—4 ani, pre cându în Romani'a eră d-lu V. Boierescu ministru de esterne, gubernulu austro-ungurescu si celu turcescu incepusera a tractá mai seriosu cestiunea Portei-de feru, inse asia, că de Romani'a si Serbi'a nu voiá se scia nimicu, că-ci Port'a otomana dedata reu din timpurile cele mai nefericite a le Romaniei si Serbiei, avu întru nimicu a se presenta si astadata că odinióra în calitate de proprietaria suverana a teritoriulu romanescu si serbescu, si apoi a tracta cu Austro-Ungari'a despre pielea romaniloru si a serbiloru curatu că si cumu aceea ar fi pielea ei. Se întielege că pe langa tóte complimentele si decoratiunile care plouă pe atunci dela Vien'a preste Bucuresci, gubernulu romanescu totu esi cu proteste energióse în cestiunea Portei-de feru, notificandu-o totu-odata si celorlalte cabinete europene. Pâna unde voru fi mersu serbii ca protestele lor, nu este cunoscutu; se scie preste totu numai atâta, că planurile de atunci turco-austriace s'au deochiatu. Unii voru a crede, că acea manopera dela Port'a-de feru a statu în legatura strinsa cu concesionile facute Romaniei de către Austro-Ungari'a în Conventiunea de vami. Adeca în Vien'a si B.-Pestă rationă ómenii asia: Se îndopamu lacomi'a acelor „boieri“ prosti dela Bucuresci cu concesii de tarifa, care si asia se inchiaie numai pe diece ani, pentru-că pre candu va fi se luamu în posesiunea nóstra Portile-de feru, ei se remana cu gurile astupate, séu încai cascade, si cu ochi înholbati cătu cepele bulgaresci. Odata noi domni autocratori pe albi'a si pa tiermii Dunarei în distantia pe care se întindu Portile-de feru, adeca scopulii de pétra, vomu sci fôrte bine ce avemu se mai facemu, că se punemu manile pe tóta Dunarea romanéscă, în ale carei porturi si asia amu cumparatu locuri întinse si amu ridicatu edificie colossali sub firm'a societatiei de corabiere cu aburu pe Dunare.

Portile-de feru trebuie se se curatie odata de

Foisióra „Observatoriului“.

Ómeni din Carpati.

Trad. de
Petra-Petrescu.
(2 Continuare.)

„Da, da,“ observă Vorescu scaperandu veselul cu genele, „se pare ca asiá ti-place de ea, în câtu curendu o se si jocămu“

Nicolae factu o facia vesela-posomorita, ér Annuti'a rise sarcasticu si i-se vediura dóne ronduri de dinti albi că margéu'a cari cu tóte astea de siguru n'au fostu atinsi de nici o peria de dinti.

Dupa-ce betranii au mai vorbitu împreuna unele si altele, tragédu din candu în candu voinescé din ulciorulu cu lapte, ne gátramu éra de drumu. Vorescu observă glumindu, ca Petru alu lui a buna séma se va întórce fôrte tardiu de la „visit'a ursulu“; dar acest'a se si ivi la marginea bradetulu amintitu si intempiná pe Annuti'a, care se ducea la coliba cu ulciorulu si cu remasiti'a dejunului. Strain'a aparitiune femeiescă se parea ca nu prea intereséza pe zelosulu nostru venatoriu, cu atātu mai tare inse ulciorulu de pre capulu ei.

„He, tocma bine că se'mi stemperu setea, strigă elu si fora a dice ceva, apucă de vasulu care pentru înfierbentatulu Petru eră fôrte seducatoriu.

Dar Annuti'a se prefacu că si candu n'ar vedé si n'ar audi pe ometoiulu înaltu de langa sine si trecea cu nepasare.

„Ho, ho, — nu întielegi romanescé?“ Strigă Petru necasitu, cuprindiendu îndrasnetiu tali'a svelta a copilei.

„Imi esti stepanu?“ resună acumu cu superbia si în tonu amenintatoriu de pre buzele Annutiei.

„Ce, stepanu?“ response Petru amaritu. „Suntu seteosu.“

„Ei, bine, éta colo e galét'a“ replică scurtu frumós'a, ce se senti vetamata, „si — acumu diosu man'a!“

Tonulu si feliulu vorbirei au trebuitu în fine se influentieze ceva asupra lui Petru, că-ci în locu d'a se supune ordonării, cuprinse copil'a si cu ceealalta mana si privea la ea cu ochi mari, uimiti.

„D-dieule“, strigă acést'a fora rabdare. „Óre n'ai vediutu în viét'i ta nici o féta? înc'odata, diosu manile, séu —“

Lui Petru i-se parú amenintarea fôrte comica, că-ci rise cu hohotu si dise: „Ei, dar' nu me vei mancá întregu întregutu?“

„Se te mananeu — nu, ca n'amu pofta d'o bucata atātu de tare, dar iti voiú aretá drumulu“, response Annuti'a în bataia de jocu.

„Nebuno, dà-mi ulciorulu, ca apoi afu eu calea si fora tine“, replică Petru aspru, întindiendu-se din nou dupa ulcioru, si cu atâta intime, în câtu Annuti'a nu mai potú scapá.

Câteva secunde vasulu prinsu de patru mani, balansă încóce si incolo, în momentulu inse, candu victori'a eră se'ncline pe partea atacatoriulu, strigă Annuti'a cu mania: „bine, alu teu seu fia“, si ulciorulu sburá cu atâta putere în capulu lui Petru, în câtu pe langa tóta vertosimea lui, se facu totu bucatiele, ér laptele multisioru, ce se mai află într'insulu, se versă pe faci'a si sinulu duelantelu încremenitu. Efectulu pocnitoriu că o bomba alu acestui refusu, fora indoiera „poternicu“ me factu unu momentu se fiu ingritu de capulu lui Petru, dar' risulu veselulu alu Vorescului me incredintia, ca craniulu ómeniloru din Carpati nu trebuie judecatu dupa mesur'a comuna a celorlalti ómeni. Într'adeveru Petru, dupa-ce si scutură de pe facia si ochi plói'a torrentiala alba si dulce, si dupa-ce mai aruncă o privire mai respectuósa înspre fét'a îndrasnétiá scapata, ajunse la noi. Pe faci'a lui se vedea, ca i-s'a intemplatulu ceva extraordinariu, dar se parea, ca n'are nici unu motivu d'a fi catusi de pucinu indispu din caus'a acést'a.

„Bine, dar ce e cu ursulu“, întrebă Vorescu ascundiendu-si, dupa cumu m' se parea, vesel'a candu se apropiá fiu-seu.

„E totu acela, tata“, response Petru.

Mergédu astfeliu la délu pe sub umbra désa de piramide uriasie de bradi, ce miroseau a resina, la întrebarea mea imi spuse Voresculu, ca turmele lui si ale veciniloru le decimeza de mai multu tempu mai vertosu unu ursu, a cărui urma, cunoscuta dupa o ghiara, ce i-lipseste în lab'a d'înainte, aréta ca este de o marime extraordinara; — imi spuse mai departe, ca tóte silintiele de a'lu prinde au remasu fora succesu, atātu pentru sret'i'a, cătu mai multu pentru pielea-i grósa, care primise dejá o jumetate duzina de glóntie fora óre-care dauna pentru proprietariu.

„Dar acumu i-cunoscú culcusulu tata“, dice Petru maniosu, „si astadi e pace de elu, chiaru de-arú trebú se'lu omoru cu secura.“

„Bine, Petre“, observă betranulu liniscitu, „numai nu merge éra cu prea mare focu; de'ti vine aprópe, nu uitá a luá cojoculu dinainte! Unu cojoculu de acestea au mai scutitu la cate o mama fiulu de sgarieturi rele; apoi, inca un'a baiete! nu te jucá cu ursulu si cugeta, ca ursii câte-odata au mai tari capete de câtu — alti ómeni!“

Tenerulu, carui erau adresate aceste cuvinte, se parea ca nu iá séma nice la bunele povetie, nice la observarea în cătva muscatóre a betranulu, din contra se vedea a fi cufundatu în cugete adenci. De pe faci'a lui nu se potea deduce, óre cugetarea-i încordata reduce-se la aventur'a petrecuta, séu la cea fiitóre cu ursulu, totusi, din zimbetulu veselulu alu betranulu, am conchisu ca, dupa parerea acestui-a, fét'a cu ulciorulu, déca nu asupra capulu tare, dar totu a facutu óre-care impressiune asupra junelui.

Dupa-ce merseramu din nou tempu de preste o óra, ajunseramu la Dealu-negru, scopulu excursiunei nóstre. Dealu-negru e mai micu că multi din tovarosii sei, inse intrunindu contrastele cele mai pitoresci. Iti ofere unu prospectu rar si surprindetoriu.

(Va urma.)

acei munti cumpliti ascunsi in sinulu apelor Dunarei; dara trebuie totuodata se se scia si cunosca curatu, cine este si cine remane legitimul proprietariu alu acelu teritoriu nu numai de tiemuri, ci si de fundulu, de stratulu pe care curge Dunarea, precumu si se se regulezie odata pentru totdeauna nenumeratele certe de fruntaria nu numai cu Turci'a in cursulu Dunarei din caus'a numeróseloru insule danubiane, care se mai disputa pana in diu'a de astadi cu puscaturi, ci si cu Austro-Ungari'a din caus'a hotarului Mehadii si altele mai multe.

Éca totu atatea cestiuni, care merita se faca obiectu de discussiune in conferenti'a séu in congrésulu europénu, a carui conchiama se astépta.

Incercarile de impacuire.

Precumu glóntiele se incrucea in batalii, asia se incrucescu acuma faimele diametralu oppuse, respandite asupra negociatiunilor de pace. In locu de a se lumina cerulu diplomatiei, elu se intuneca totu mai multu. Scirile vinu meru dela Constantinopole, Adrianopole, St. Petersburg, Londra, Vien'a, Berlinu, dara pana astadi (18/6) tóte spre a ne intuneca mintile. Se nu ne miramu de acésta. Sunt fórté pucini acei ómeni, fia pusi ei cátu de inaltu, cá se scia inainte ceea ce se va intempla mane. Uneori, in epoche anumite, abia sunt cáte doi in tóta Europ'a, cari se aiba secretulu evenimentelor. Restulu este conjectura, gácuturi, vorbe amette, illusiuni perdute. Chiaru astadi lumea se mai inavuti cu doue illusiuni mari, dintre care una este, cá negociatiunile de pace, despre care s'au publicatu mii de sciri, abia s'au inceputu alaltaieri in 16/4 la Adrianopole, si indata la inceputu au datu preste greutati asia de mari, in cátu plenipotentiaru turci s'au cerutu acasa spre a lua instructiuni noue. Dela cine? Dela Sultanulu, care sta pe unu pitioru cá se se retraga la Bruss'a. Alta surpriza este, cá proiectulu de conferenti'a a caditu in balta, din caus'a cá cabinetulu din Berlinu a spus'o, dupa cumu ne asigura „Presse“ din Vien'a Nr. 47, comitelui Andrassy verde, cá cu simpl'a conferenti'a proiectata de esc. sa, nu va scóte nimicu la cale, ci va scóte séu numai cu unu formalu congrésu europénu, demnu de popórale Europei, séu déca nici asia, apoi voru lua cuventulu tunurile Armstrong, Krupp, Uchatius si D-dieu scie cumu le mai chiama. Totu „Presse“ ne spune, cá in ministeriulu de esterne din Vien'a s'au intemplat mai de curendu unele scene furtunóse. Tóte acestea sunt simptome, cá pacea definitiva nici-decumu nu este asia de aprópe, precumu credu cei carii o dorescu.

Este constatatu, cá diece monitóre englese au intratu déjà prin Dardanele. La mesur'a acést'a luata din partea Angliei a respunsu principele Gorgiacoff, cá déca Britani'a simte necesitate a si-aperá suditii sei din Constantinopole, tocma asiá si Russi'a „care inca isi are suditi acolo, va face totu ce i-va fi posibilu pentru aperiarea aceluor-a. Pana candu scriemu aceste, Russii n'au intratu inca, dar se afla numai câteva verste*) de la Constantinopole.

Facia cu acestu evenimentu, ce face monarchi'a nóstra? S'ar fi crediutu, cá in urm'a interpelariloru facute asupra cestiunei orientali, atátu din colo, cátu si dincóce de Lait'a, se va reversá óre-care lumina. Confusiunea inse este cu multu mai mare. Pe candu press'a magiara din Ungari'a bucina pe tóte tonurile resbelu cu ori ce pretiu contra Russiei, pe atunci cea de dincolo se aréta tare moderata. Caracteristicu este, cá chiaru „N. Fr. Presse“, care mai inainte strigá din respoteri se ne armámu contra Russiei, astadi, dice, cá e bine se ne vedemu de trebile nóstre.

Se mergemu mana in mana cu Angli'a, dicu diurnalele magiare si magiaróne, pentru cá tóte interesele nóstre sunt identice cu ale Angliei. Nu este adevératu, respundu foile gubernamentali de dincolo, pentru cá Engliterei nu i-pasa de libertatea guriloru Dunarii, ea se preambila fora nici o grigia pe marea mediterana si egea, si tóte mările si-le póte descarcá in porturi, de unde cá mane, cu ajutoriulu cáiloru ferate, se voru tramite fora nici o greutate si prin Austro-Ungari'a.

Prin urmare comericiulu ei nu suferu, precumu suferu alu Austro-Ungariei prin inchiderea guriloru Dunarii. Asemene diferescu interesele austro-ungare de ale Engliterei si in privinti'a poporatiuniloru si statuletielor, ce se voru formá pe langa Dunare. Angli'a nu tremura de formarea de state slave, cari pentru Austri'a sunt o cestiune vitala. In fine nice cestiunea Bessarabiei nu atinge interesele Angliei, cá ale nóstre. Ochii Engliterei sunt atientiti singuru asupra Dardanelelor. Si apoi credeti, intréba totu acele foi gubernamentali, cá Angli'a isi va versá vreodata sangele pentru Austri'a? Nici odata.

Cumu? si ce cugeta despre noi Angli'a, care n'are nici o incredere in Austro-Ungari'a, ve potemu convinge din discursulu renumitulu exministru Gladstone, ténutu la 8 Februaru in camer'a comune-

loru. Discursulu, care are fórté mare insemnatate si pentru Romani'a, ilu reproducemu in urmatórele:

„E de neaperata trebuintia, cá ochiulu veghiatoru alu Engliterei se fia atintitu asupra Austriei. De 60 ani incóce, ori de câte-ori se pune, séu era aprópe de a se pune la ordinea dilei vreuna combinatiune européna si erai nevoitu se stai de partea uneia séu de partea celeilalte dintre puterile in cestiune, pentru Austri'a a fostu una nenorocita fatalitate d'a se afla totu-de-una de partea cea gresita. Acésta nenorocita procedere provine din principiulu, cá intocmirile si relatiunile popóreloru din vecinatatea ei trebuie se fia determinate de nesce imprejurari cari sunt impreunate cu propriile ei neajunsuri din intru. N'acusu de locu pe distinsulu capu de astadi alu guvernului Austriei si nu uitu asemenea, cá actualele ambasadoru alu Austriei la Londra, in timpulu candu era in fruntea guvernului austriacu, propunea si recomandá pentru resolvarea cestiunii Oriintelui unu planu, care facea state tributarie autonome din provinciile chrestine.

„Déra Austria are se se lupte cu greutate din intru, care asia dicendu o impingu se staruiesca cá afacerile provinciiloru invecinate se se reguleze intr'unu modu conformu cu nevoile séle din intru. Asia a fostu — permita-mi-se a cita unu esemplu, si inca unulu dintre acelea care de locu nu e lipsitu de importantia — si dupa resbelulu Crimei, candu s'a ivitu cestiunea unirii principatelor dunarene. In acelu timp, guvernulu Austriei s'a opusu la unire, pentru cá unirea da statulu romanu putere si taria, si din nefericire politic'a Austriei era de-a mantiné acele provincie in neunire. Dupa convingerea mea inse, unirea principatelor a fostu cea mai buna si cea mai intielépta mesura luata de Europ'a in scopu d'a regula afacerile imperiului turcescu. Romani'a, in proportiune cu puterile ei, a fostu unu adevératu zidu de aperiare. Optuspredice luni séu mai multe, cátu a duratu rescóla imprejurulu ei, candu Serbia si Muntenegru erau in resbelu cu Turcia, Romania nu s'a facutu culpabila de nici una turburare, cá indeplinitu indatoririle neutralitatii. Candu Romani'a s'au aruncatu in resbelu, a facutu-o, cá-ci au fostu silita. Déca inse Romania aru fi fostu despartita, in locu se fia unita; déca n'ar fi avutu se-si apere libertatea si esistinti'a sea nationale, aru fi fostu cu multu mai nainte atrasa in vétejulu incurcaturiloru. Nu me sfiescu déru a declara cá, déca in Rusia domnescu veleitati de marire, — si eu presupumu cá domnescu si acolo, cá si aici, cá si in ori-care alta tíera, — eu consideru una Romania libera, cu una esistencia nationale independinte, cá celu mai bunu si celu mai tare zidu de aperiare in contra aceluor veleitati de intindere.

„Se póte cá una Belgia in oriintele Europei, una patria a libertatii, se fia una pedeca pentru mariri dinastice, pentru intinderi teritoriale. S'a luat mesur'a cea mai admirabile pentru infintierea unei noi puteri, a unui statu liberu: inse acelu principiu a fostu cu staruintia si din tóta puterea combatutu de Austria. Me temu déra, cá Austria va face din nou una nenorocita incercare, cá radi-mata pe consideratiuni stórse din relatiunile ei din intru, se ciuntésca marele daru ce este in ajunu d'a se dá popóreloru subjugate din Turcia.*)

„Principiulu meu, pe care la casu oportunu 'lu voi desvolta, este, cá Engliterii nu-i e permis a fi aliata cu Austria pentru asemenea scopuri. Speru inse cá Austria, acumu dupa ce a facutu esperiintia cu constitutiunea iei, a renuniatu la acele idei; déca inse n'aru fi asia, atunci multe glasuri se voru radica in acésta Camera, pentru cá se impedece unu reu, pentru care póte n'ar fi de vina vre-una parere gresita a guvernului, déru pe care elu aru fi póte nevoitu se 'lu tolereze. Parerea mea e cá noi nu ne putem alia nici cu Austria nici cu una alta putere, cá se micioramu pentru popórele subjugate darulu, pe care Rusia si Turcia s'au indatoratu a-li-lu dá la sfersitul resboiului.“

(Dupa U. p. A.)

Ungari'a.

Budapest'a 1/13 Februaru 1848. (Unde sunt si ce facu deputatii nostri romani tramisi in diet'a Ungariei?) Din reporturile diaristice magiare si germane din capital'a Ungariei se constata, cá in diet'a tierii de câte-va dile decurgu desbaterile asup'a proiectulu de lege privitoriu la pactulu dualisticu pentru cestiunea vamale; cetimu si ne convingemu, cumu aderintii guvernului, din asia numit'a metamorfosat'a si fusionat'a partida

*) Adeca a nu suferi in giurulu seu formarea de state slave si romane, din caus'a populatiuniloru slave si romane din laintrulu monarchiei.

liberala a lui Tisza pe di ce merge desertéza si — in remuscarea convictiunei fatia de periclele ce le semtiescu, respective prevedu pentru interesele patriei, in suculu proiectulu de lege — ei facu parte din opozitiune si combatu cu argumente plausible proiectulu domnului si corifeului loru de deunadi.

In sírlu combatantiloru vedemu pre deputatii croati, pre sasi si pre serbi; apoi ii vedemu grupati si disciplinati in cluburi, despre cari diaristic'a dincóci si dincolo de Lait'a se intereséza si amin-tiesce mai in totu reportulu, firesce dupa stimulatiune — cea aderinte guvernului bine, cea contraria reu; dar' totusi se intereséza si recunósce cá esista celu pucienu o fractiune de deputati, carea reprezenta poporulu de nationalitatea lor, adeca pre cetatienii nemagiari!

Scimu cá si noi romani avem — bine reu — in legislatiunea tierii cativa deputati, reprezentanti ai poporului si anume, avem pre: Antonescu, Balomiri, Borlea, Cosma, Dod'a, Gurbanu, Hodosiu, Ioanoviciu, Popu, Alex. Romanu si Serbu, avem adeca totusi 11 di: unspre-diece deputati, cari dupa mandatulu lor au sacr'a detorintia se represinte si apere din totu sufletulu interesele poporului romanu, care i-au invescutu cu incredere si i-au tramisu acolo mangaietu de cea mai firma sperantia.

Cari sunt interesele patriei, care ale statulu si cari ale nóstre romaniloru, le sciu si cunoscu acei 11 deputati pré bine, nu trebuie se li lipimu noi de ánim'a lor. Ocasione mai binevenita si timpu mai corespundietoriu, mai oportunu si nimeritu cá si acum'a, nu au avutu si nici voru avé pentru de a probá cá sunt demni de increderea ce o au pusu poporulu in ei, si pentru de a se manifestá in fapta de aceia ce sunt!

Unii dintre ei, cunoscuti aderinti ai partidei guvernamentale, póte voru remané mortisiu pe langa credeulu politicu alu lor; dar' ei pecatuescu fórté candu o facu acést'a cá romani atunci, candu chiar consocii lor magiari, croati, sasi si serbi totu de aceleasi principii, credintie si ingagiaminte, intre impregiurarile actuali se socotescu altminte si insistu din respoteri la meliorarea situatiunei; la crearea unei sorti mai bune si fericitorie pentru patria preste totu si pentru poporu si nationalitatea lor cu deosebire.

Si candu in momentul acésta de crisa ii vedemu pre deputatii din dieta magiari, croati, sasi si serbi desfacendu-se de ingagiamentele oficiali comendate si dictate, candu ii vedemu consolidandu-se si intrunindu-se in cluburi — fara considerare la atitudinea lor politica de ieri alalta ieri, vorbindu si combatendu in directiune contraria proiectulu guvernului actualu, atátu de apesatoriu si impilatoriu, — multi ne intréba si noi insine ne intrebamu: cá ce facu, unde sunt deputatii nostri romani alesi de poporulu romanu si tramisi in diet'a Ungariei in legislatiunea tierii ???! Respunda-ni ei si cátu mai curendu spre liniscirea nóstra. Sapiienti pauca!

Cunun'a deputatiloru anteluptatori nationali dela diet'a Ungariei la anulu 1861 representá totu numerulu celoru de astadi, adeca unspre-diece; inse unde sunt acele timpuri si acei ómeni?! A pretinde dela deputatii de astadi cá se se manifeste de operatori si luptatori nationali, este o naivitate politica, timbrare si inferare de reu patriotu (rosz hazafi), tradatoriu de patria (haza árulo), agitatoru si mai scie D-dieu câte de tóte epitete, calumnii si acusari; de aceea nime nici nu pretinde alt'a, decátu cá deputatii nostri cáti au si tienu mandatele poporului, barem atunci candu impregiurarile si necesitatile ii reclama cu imperiositate, se nu lipsésca dela onorificulu si sublimulu lor postu, fie apoi cá totu insulu se-si ridtce vocea si se-si dée votulu dupa cumu ii va dicta convictiunea si dupa cumu ii va luminá D-dieu mintea si intie-leptiunea. Dar a fi deputatu, a téné unu mandatu nerepresentatu, adeca a lipsi dela postulu seu in dieta, credemu cá este pecatu strigatoriu la ceriu.

Din dieces'a gr. cat. Oradana, septeman'a lui Zacheu 1878.

Resunetu la resunetulu din Nr. 6 alu „Observatoriulu“. Din capulu loculu trebuie se marturisescu, cumca prea deplinu sum convinsu, cá „morte episcopulu Olteanu a causatu in clerulu satu-mareanu o adevérata intristare“. — Cum nu?! candu-si vediu „multele“ si „frumosele sperantie, ce le pusesu in — energiosulu episcopu“ — nemicite; „promissiunile cele multe“ facute la diverse ocasiun, devenite — fumu; memo-

randulu i-stagnéza si se ingropa in pulbere de mai multi ani; din „reforme promise nu scie se se fia pusu in lucrare neci un'a“. . . „Cu tóte aceste satu-marenii mai credu inca, cá deca mortea nu lu rapea asia rapede din vietia, elu, cu incetulu si successive, ar fi introdusu tote reformele promise.“ — Asia credu fratii satu-mareni, cá se 'si mai maresca inca dorerea si intristarea! . . . De cumva inse nu se grabia asia tare, si nu punea asia mari sperantie in fia-iertatulu eppu; va se dica, deca nu se inchinau sorelui indata la resaritu, ci acceptau celu pucinu mediadió'a, deca nu togma apunerea; deca cugetau, cá aveau de a face cu unu Fratutiu, crescutu si invertitu intre Nemti dela fragedele-i teneretie, pana candu deveni eppu; si cá pe langa fineti'a, rutin'a cea mare — a sbentu si o dosa buna din acea insusime, propria de multe ori omeniloru deveniti mari, de a promite multe si a nu implini nemica: atunci intristarea clerului satu-mareanu nu erá asia mare. Nici fericitulu Papp-Szilágyi n'a fostu scutitu de acea insusire, se nu o numescu slabitiune; si elu promitea darea si marea; edificá la munti de auru, si cetati in ventu, monasteriu la Petrani s. a.

Nu asia inse Vulcanu. — Elu scia se console pe omu, nu prin promisiuni nerealisabili, ci prin vorbe bune, adeveratu parintiesci; fiendu-i simbolulu: „Deca nu poti ajutá pe cineva cu midiloce materiali, dá-i omului necajitu celu pucinu cuventu bunu“.

Clerului satu-mareanu — de altumentrea, si deca vomu intorce foi'a pe alta facia, -i liuresce si unu picu de consolatiune spre alinarea intristarii. Au nu i s'a facutu din destulu memorandului? ori mai are de a se tângui, cá lu acopere pulberea in cutareva archivu? candu atatia ensi capetara distinctiuni, si se pestritiara, insinorara si gaitanara pena la — non plus ultra, si asia dicundu — pe neacceptate.

Tote-su frumose si bune la rondulu seu, dar numai cu cumpetu si cu mesura. Se trecemu la altele mai serióse.

Nu sciu, cati au fostu, cati nu, cei „mai multi preoti ai dieceei Oradane din partile satu-marene;“ deducundu inse din datulu de dio'a a S. Ioanu, trebue se presupunu a fi fostu cati-va.

Dar si de asi fi securu, cá n'a subscrisu altulu nimeni, afora de unu singuru ensu — me dechiaru gata cu tota promptitudine a face destulu provocarei fratiesci cu referintia la cele ce privescu aducerea la lumina a starei fonduriloru dieceei nóstre.

Si eu consentiescu „din áanima si sufletu“ cu fratii Crisieni, si subscriu tote cele insierate in „Gazeta“ Nr. 98 pana la suplementulu Nr. 102 a. tr. cari tote si in togma ca si memorandulu fratiloru satu-mareni — dupa dis'a loru — „voru poté sierbi fiitoriului eppu de unu bunu materialu“. Numai bunavointia se aiba. Pe langa tote cá mai erá se se scrie multe in acea carte, scrisa dupa marturisirea loru forte pe scurtu. — Dar cine se si pota descrie — pe lungu si pe largu — tóte câte le facu „energiosulu episcopu“ spre binele si in-florirea dieceei in unu tempu asia de lungu alu domnirii sale de — 4 ani?! Mai alesu candu pre langa cele sciute si nesciute se mai ivescu altele — nesperate. — Vedi Nr. 2 din „Observatoriu“ si „Gazeta“ a. c.

Consentiescu din adunculu áanimei si cu cele ce le scriu fratii satu-mareni, si nu asiu avé mai mare bucuria, decatu candu le-asin vedé realitate dorintiele desfasiurate in punctele I—V. si a—g. Dar apoi starea gimnasiului dela Beiusiu, si desastrulu ce l'au ajunsu?! Cum se va vindecá reulu acest'a?

Da, numai unu consistoriu plenariu ar fi chiatu — in aceste impregiurari — a aduce lucrulu la cale; a face, cá se dispara odata ceti'a si intuneculu, si se se reverse lumina, cá se pota vedé totu natulu; cum stamu, ce avemu, si cum ne amu poté ajutorá. — Si dechiaru si eu solemn, cá ori Domnulu Vicariu gen. cap. ori si altulu, care va midiloci convocarea doritulu Consistoriu plenariu — va binemeritá de diecesa si natiune. In modulu inse, prin care ar fi se se ajunga de multu doritulu scopu — diferimu.

Nu-si aducu aminte fratii, de nu toti — únii, cá nu demultu 'si portau, vreu se dicu prenumeráu respectivii Dni, carora li se canta, diarie magiare „per compagne“, romane nici asia. — Onore exceptiunei! Ore altu-mentrea se fia acumu?! Nu cumva se va insielá amaru chiaru si „filoromanulu“ din Nr. 2 alu „Gazetei“, candu — dupa ce le vorbesce la áanima cum se pote mai petrundietoriu si ii face atenti, cá ce respundere grea ii asteptá din partea istoriei si a posteritatii — speréza, „cá

de asta-data nu va suná toc'a la urechile surdului“ si cá „vocea lui nu va fi: acelui ce striga in pustia?“ Eu din parte-mi me temu, cá cei chiamati nici nu vedu in carte. — Cá-ci:

„Multe s'au scrisu — dice filoromanulu in acést'a foia — Gazet'a — in interesulu dieceei Oradane, fora de a fi afluatu candu-va resunetu la urechile celoru competinti“. . . Multe dieu! frumose, bune si salutare; dar inca in „Federatiune!“ de pe tempurile lui Papp-Szilágyi; cum se manifestá dorinti'a de a vedé odata publicandu-se starea fonduriloru diecesane! Tóte indesiertu, tote remase dorintie desierta!

Nu sciti, cum s'a esprimatu o data Olteanu in audiulu mai multor'a? . . . Éca: „Nu o pociu duce la cale cu canonicii acestia, nu sciu ce vreu, neci acum nu cunosc starea fondureloru; dar le voiu impune, cá se mi le aréte, si se le publice prin diarie“.

Asia Olteanu, pana-ce nu semtia, cá lu stringu curelele, si pana nu fu necesitatu a-si víri ghiarele in cass'a fonduriloru diecesane; de aici incolo isi pierdu apetitulu de a face vediuta si cunoscuta starea si administrarea loru.

Cá se nu se mai arunce mazere pe parete, si se nu mai spalamu Harapi; éca ce cugetu eu dupa a mea parere, cá ar fi cu scopu si cale se se faca spre a ne limpedi odata afacerile nóstre, cari ni se vedu a fire atatu de incurcate.

„Fundatiunile suntu avereá clerului, si clerulu e indreptatitu a cere dare de sema despre avereá sa. Si acést'a dare de sema are se se intemple neincungiuratu, fia chiaru si nu de bunavoia!“ dicu fratii satu-mareni, si inca cu totu dreptulu. — Credu inse, cá nu va negá nimeni, cumcá partile satu-marene, apartienutorie dieceei gr. cat. Oradane, suntu in preponderantia, considerate din ori-ce punctu de vedere: poporulu celu numerosu, preotimea — asia dicundu — in massa, cu unu Vicariu in frunte, cu atati'a protopopi si canonici onorari, protopopi actuali si assessori consistoriali, toti barbati luminati, de svatu si cu curagiu. Acesti'a suntu chiamati in lini'a prima, si moralmente indatorati, cá totu atatia, carora le zace la áanima interesulu dieceei si alu natiunei — ca se iée initiativ'a spre delaturarea releloru, ce ne amenintia. — Éca cum!

Puna-se in cointielegere mai de aprópe unulu cu altulu; convóce, s. e. in Carei*), o adunare de preoti, ori si mixta, din partile satu-marene, ori si din altele, pre cale privata ori prin diarie — dupa cum le va veni mai bine la socotéla. — Obiectele de discutatu le suntu prea bine cunoscute toturora; discute, combata, aduca decisiumi, ori faca chiaru si memorandu; si in fine aléga o deputatiune resoluta si impunetoria, care se duca la Oradea-mare decisiumile, ori asia dicundu dorintiele expresse ale clerului diecesanu; unde apoi se insiste din respoteri pentru convocarea catu mai grabnica a multu doritulu Consistoriu plenariu; se insiste barbatesce, si se nu se lase a fire cumva sedusi prin vorbe gole. Cam asia mi se pare mie, cá s'aru poté intrupá vorbele de mai susu din pasagiulu fratiloru satu-mareni.

Dar cei ce voru luá parte in Consistoriulu plenariu — in sperantia cá se va convocá odata — trebue se fia la culmea missiunei loru! — Se scóta la lumin'a dilei tóta starea actuala a dieceei; dispara si umbr'a mirsiaveloru interese personali, fia acelea de ori si ce natura. Numai asia se va poté cunosce adeverat'a stare a lucruriloru, si numai asia va poté se stralucésca adeverulu in tóte splendórea sa, cá se 'lu védia si se 'lu cúnósca toti cei ce se intereséza de elu, cari la tempulu seu voru sci se judece apoi, cine va fi celu binemeritatu si demnu de a se strigá „ossana!“

In fine am se declaru, cá nescriendu din mancarime, eu nu voiu mai esi „la discussiuni publice mai adenci si mai detaiate despre materi'a sulevata“ — precum se exprimu fratii satu-mareni — cá-ci le am disu, cate le am afluatu de lipsa a se dice in acést'a cauza; de nu Jora poté acusi, dupa-ce voiu fi fericitu a vedé negru pe albu stralucindu sumele cele mari in cifre rotunde. — Vederemo!*)

Unu Preotu.

*) Nagy-Károly.

*) Facurámu locu si acestei corespondentie din dieces'a Oradei, din cauza mai vertosu, cá man'a dela care ne veni este dupa catu scimu noi, din cele mai bine informate in afacerile acelei veduve triste si neconsolabile, ce se numescu dieces'a gr. cat. a Oradei. Nu publicámu cu placere informatiuni de natur'a acestora; ni se stringe pieptulu candu le cetimu, dar cá publicisti ne simtimu indatorati a dá locu la câte unu tipetu de dorere, care, judecandu dupa tóte câte s'au publicatu de unu anu incóce, semena tare cá este profunda si aprópe desperata. In adeveru, ce poté fi mai intristatoriu, de catu a vedé pe membrii unei diecese

Sciri diverse.

(Sibiiu.) Érn'a in acésta regiune nu vré se lase din asprimea sa. Dupa câteva dile moi neo'a de pe la fece incepuse se dispara; dara dilele aceste éra si ninse. Venturi fórté reci, proprie lui Fauru, ne aducu aminte mai pe fia-care di, cá suntemu espusi furiei loru pe acestu platou destulu de intinsu.

Placerile carnavalului decurgu si aici cá si pe airea; se pare inse cá in acesteá timpuri grele chiaru si acelea placeri sunt mai multu conventionali, de catu spontanee.

„Se mergemu si noi la unu balu, cá se nu dica lumea, cá nu amu fostu la nici-unulu.“

— Astadi in 29 Ianuariu c. v. sa tienutu in Berseric'a nóstra gr. or. de aici sinodulu parochialu extraordinariu pentru alegerea unui capelanu langa inbetatrinitulu nostru parochu. Dupa percurgerea celoru prescise de dreptulu canonicu tienenduse antaiu siedinti'a Comitetului parochialu, apoi urmá siedintia publica a Sinodului parochialu. In Berserica adunati, tóti membri presenti preste 100 la numeru nu primira altu candidat dintre competenti — ci toti pe randu aleasera pe candidatulu cunoscutu, carele este teologulu absolutu si mai de multi ani Invetiatoriu in comuna, Ioanu Benna. Finindu-se alegerea in unu modu asia finu, poporulu intregu au remasu fórté multiamitu. Pianulu de josu, 29 Ianuariu 1878.

(Cine va fi succesorulu lui Olteanu?) Intreba „Szabadság“ din Oradea in Nr. 26, apoi recomanda cu totu adinsulu pe dn. Iustinu Pappi, „cá pe unu bunu poetu si scriptoru eclesiasticu“, dara mai virtosu cá pe omulu celu mai credintiosu ideeí statului ungurescu (magyar állameszme). Sunt câteva ani, de candu citimu si noi fórté desu acésta frase, nu numai in diarie, dara si in acte publice; pana acumu inse nu s'au afluatu nimeni pe lume, care se ne faca cunoscuta si noue romaniloru definitiunea exacta si chiara a ideeí statului ungurescu, cá se scimu si noi ce avemu se tienemu de ea; cá-ci pe frase escentrice de ale diarielor din Ungari'a noi nu prea damu parale.

(Mobilisarea.) Éra se multiescu faimele despre mobilisarea armatei nóstre imperiale, séu incai a unei parti considerabile din trena. De 1½ anu incóce acésta este póte a diecea óra cá ni se spune de mobilisare. Diariele din Ungari'a primescu scirea cu mare placere. Ce le pasa loru, cá nu ele versa sutele de milióne in saculu spartu alu statului, si nu redactorii loru isi voru tienea peptulu deschisu la glóntiele rusesci. Din contra, diariele din Vien'a nu afla nici-o cauza pentru mobilisare si versare de sange. Pana si „Neue fr. Presse“ cunoscuta cá cea mai furiosá aparatória de turci, inemica a rusiloru si nerusmata insultatória a romaniloru si slaviloru, a lasatu aripile cá o gaina muiata in apa si astadi propaga pace intru atáta, in catu ministerialulu Hon catranitu fórté asupra ei o asemenea cu tieganii unguresci, de candu se formase si din ei o compania de insurgenti contra austriaciloru; dara dupace le detera munitiunea, ei cá se arate cá ce curagiu mare au, au mersu totu puscandu pana ce au ajunsu in faci'a inemiciloru, cátra carii apoi strigara: Aveti norocu cá ne impuscaramu tóta munitiunea, cá-ci altumentrea v'amu arata noi voue; si asia bietii tieganí cadiaru in captivitate, unde inse nu le merse reu la câte sciá câte unu „mestesiugu“; numai celoru ce furá, le amblá pe dosu.

De altumentrea, din cea mai diligenta lectura a diarielor serióse si bine informate, cumu este buna-óra „Presse“ vechia si Fremdenblatt din Vien'a, apoi cele mari din Berlinu, nu poti scóte pana acumu nici o proba, cá bun'a invoire acelor treí imperati, inchiaietu inainte cu 2 ani ar fi suferitu vreo lovitura seu stirbire prin evenimentele din urma.

(Sabi'a de onóre a lui Abdul-Kerim.) Sciti cá junimea magiara dusesé betranului generalu turcescu una sabia scumpa si eleganta in onórea victoriei castigate asupra serbiloru. Sciti inse, cá dupa aceea bietulu comandante supremu cadiendu in disgratia pentru-cá a lasatu se tréca rusii Dunarea cu prea pucine perderi, a fostu datu in judecata, si apoi luandu-i-se tóte distinctiunile, a fostu esilatu. Acuma diariele, mai alesu ale Angliei voiescu a sci, cá sultanulu Abdul-Hamid voindu a onora de marele duce Nicolae, supremu comandante alu armatei rusesci cu o sabia, ar fi alesu spre acelu scopu tocmá sabi'a unguresca luata dela Abdul Kerim. Si non è vero, è ben trovato, dicu italianii; cá-ci in

intrebandu-se únii pe alii despre starea fonduriloru, a dreptei loru proprietati. Au nu-ti vine se te intrebi: dupa care canóne bisericesci s'au dupa care statute diecesane se administra acele fonduri? precumu si deca episcopulu acelei diecese mai cúnósce vre-o ordine ierarhica, ori cá elu face totulu de capulu seu? Nu sunt obligati episcopii sufragani, consistoriele si capitulele loru a transmite computurile la metropolia spre revisiune? Si guberniulu, carele are ochi de vulturu asup'a fonduriloru archidiecesane, cu privire la dieces'a Oradei face exceptiune tienendu-se strictu de stipulatiunile concordatului dela anulu 1855? In diariele straine s'au scrisu multe, aici in patria se vorbescu si mai multe despre resistentia obstinata a episcopului Oradei mari facia cu autoritatea metropolitului de Alba-Julia. Se pare inse, cá acestu casu fóra esemplu in biserica lui Christosu este consideratu cá unu secretu publicu, de care vorbesce tota lumea, dara nimeni nu-lu constata in modu autenticu. Firesce cá morbulu acesta este de o natura fórté delicata; deca inse elu esiste, scapare nu este, trebue se i-se caute medicina. Cum s'ar potea cá unu individuu, alesu seu denumitu de capu alu vre unei diecese, se cuteze a-si cere hirotonirea in episcopu pana nu va jurá, cá recúnósce ordinea ierarhica si subordinatiunea ceruta de canóne? In adeveru, nu fara cause grave se observa in biserica orientala pana in diu'a de astadi vechi'a praxe de a se hirotoni unu episcopu nu numai prin unulu, ci prin trei. Red.

adeveru evenimentele luara cu totul alta faia, in at astadi turcii intorcu dosulu cu celu mai mare despretiu ata ungureni si li-o spunu verde in faia: „Cu fanfaronadele vstre ne-ati insielatu amaru; sunteti nisce omeni guralivi si laudaroși, carii ati crediutu, a cu demonstratiunile vstre copilaresci veti sparia pe unu imperiu de 80 milone suflete; nu ati spariatu nici chiaru pe romani.

(O crima oribila). Cetimu in „R. L.“: Judele de instructiune, d. Danescu a descoperitu in Bucuresci o crima dintre cele mai revolttore. Unu individuu numitu Stefanu Logositolopol a ucisu, lucru neaudit, pe propri'a sa mama! Faptulu, pe at amu aflatu, s'a petrecutu astu-feliu: Greculu siedea cu muma-sa, in suburbia Lucaci din capitala. Betran'a av resi-cari mici economii, er fiulu ei 'i cerea adeseori bani, pe cari ei chiełtuiea in desfrenari. Refusandu'i odata cererea, nelegiuitulu s'a infuriatu si a ucisu pe betran'a sa muma cu o lovitur criminal de utitu in anima.

Actulu ingrozitoriu sevarsitu, criminalulu a luat u lada, in care au asiediatu pe muma sa, transportandu-o astu-feliu la bariera Colintina. Acolo a angagiatu pe unu tieranu cu carulu golu, a se duca acea lada la o persna dintr'o comuna, prin care trecea mergndu spre casa, si se o lase acolo. Invoial'a facuta, a platitu si s'a departatu. Tieranulu mergndu si cautandu persn'a indicata, si negasindu, a mersu cu lad'a in comun'a sa, unde a anuntiatu pe primariulu. Acesta desfacndu lad'a, i se infatisiea privelistea infortore: cadavrulu unei femei fara capu.

Primariulu pe data anuntia politia capitalei, care incependu cercetarea, impreuna cu d. jude de instructie Danescu, a descoperitu si a arestatu pe criminalu. Ieri dimintia politia facea cercetare la faia locului in strad'a Lucaci, pentru descoperirea capului nenorocitei victime.

— (Unu omoru) din cele mai teribili si extraordinarie s'a intemplat in 12 Februaru in casarm'a de cavaleria dela Jszberny in Ungaria. Locotenentele de honved calari anume Toth Ferencz a intratu hotiesce la capitanulu seu comite Emericu Szapry fratele fostulu ministru Jul. Szapry, si l'a impuscatu, dupa-aceea incalcandu elu si servitoriulu seu a fugitu; in alta di inse au datu in urm'a lui totu husarii de honved, dra de si au alergatu dupa elu cumu se dice, cu limb'a scsa, nu l'au ajunsu, pentru-a avea calu frte bunu, si nici puscaturile ate s'au trasu asupra lui nu l'au nemeritu. In fine inse husarii din armat'a imperiale comuna stationati la Aptin luandu-se dupa elu in diverse directiuni, l'au strimtoratu pe la Heves intr'o asia numita iarda, unde l'au si prinsu si l'au dusu la Jszberny. Dupa legile militari unu asinatedu a acesta se pedepsece in Austro-Ungaria cu mrte in furci; de aceea unele diarie magiare a „Hon“ (Nr. 43) sunt frte nacagite pe asiniu, a-ci nu'si lu elu insusi vitia, ci se arat asia poltronu, si acumu a magiaru are se pra spendiuratu.

Conversatiuni literarie.

Colectiunea de documente istorice a lui Eudoxiu E. Hormuzache.

(Urmare).

Dupa-ce s'a decisu, a colectiunea se se trca cu invoirea familiei in Romania si acolo se se tipreca cu speșele publice, aceea s'a si inceputu sub titlu:

„Documente privitre la Istoria Romanilor, culese de Eudoxiu de Hormuzache. Publicate sub auspiciile Ministeriului Cultelor si alu Instructiunei publice“. Intr'aceea impregiurari momentane extraordinarie au cerutu, a in locu de a incepe publicarea cu volumulu I., adeca cu documente vechi, latine si slave, la care si de altumentrea se cerea luarea unoru mesuri preparative tehnice s. a., se se incpa cu tiprirea volumului VII., in care se coprindu documente si acte diplomatice adunate parte mare din arhivele statului in Vien'a dintre anii 1750 pna la 1818 in numeru de 299.

Spre a ne face resicare idea despre importantia acesteia colectiuni dintr'unu singuru volumu, dv. imi veti permite a se citamu numai unele, relative mai alesu la istoria eclesiastica, inctuva si la cea politica, pte si la istoria civilisatiunei din marele principatu alu Transilvaniei.

Vomu incepe cu documentulu Nr. II din an. 1751 Dec. 8 dela pag. 4 titlatu: „Epistolae Karlovicensium ad seducendos Valachos Transylvanos“. Acestu titlu de pre documentu editorii ilu esplica asia: Circularea diecesanilor ortodocși din Carlovietiu catra romanii ortodocși din Ardealu, provocandu-i a reman pe langa legea stramosiloru sei si a-si cere unu episcopu ortodocsu“. Circulariulu e compusu in limb'a latina, fra a fi subscrisu de cineva. Prin trelsulu serbiu rga pe romani din tta Transilvania, a se 'si cera episcopu de ritulu grecescu neunitu (Episcopus graeci ritus non unitus); sigura pe romani a imperats'a nu voiesce a se face nimenui sila in cestiuni religise, a-ci insasi maiest. sa le-a spusu lor asia (pe semne mitropolitului) si au aduosu, a nimeni nu'i silesce, dra ei de buna voia trecu la uniune si o ceru in tta Transilvania, era episcopu neunitu nu 'si cerura nici-odata dela gubernatorulu. De ci incolo Carlovitienii muștra pe romanii din Transilvania, a-ci nu 'iau ascultat ori-candu iau indemnatu a se mergea din tte satele la gubernatorulu si se'i spuna, a ei nu vreu episcopu unitu; apoi le predicu, a de se voru face uniti, voru deveni toti nemti perfecti, pentru-a asia dicu popii uniti ata nemti, a ei sunt nemti (... fietis omnes perfecti Germani. Nunc enim evanescunt omnia mendacia sacerdotum unitorum, qui aiebant vobis, quod illi servant ritum graecum, Germanis vero dicunt, quod illi sint

Germani, et utrinque mentiuntur). Dupa acestea mai rogandu'i din nou, a se nu'si lase religiunea parintesca, ii provca se 'si sctia pasprte, se adune bani celu pucinu ate unu florinu de comuna, se mrga la Carlovitiu, si la imperats'a, a se'si cra episcopu serbescu, care si este gat'a (episcopus enim est paratus).

Adica serbii ingrijati frte de romani, a nu cumva se'si perda nationalitatea si se se face germani, ii chiama la Carlovitiu, a se'si cera episcopu de nationalitate serbu. Nouedeci de ani dominase limb'a germana preste comunele fostelor regimente granitiarie, si totusi cu singur'a esceptiune de ativa individi germanisati in a dou'a generatiune prin casatorii, nici cea mica comuna romanca nu s'a potutu germanisa intru nimicu. Attu e de mare puterea de vitia nationala in poporulu romanescu! De altumentrea, documentulu acesta, de si in sene-si interesantu si prea instructivu, numai asia isi castiga valrea sa deplina in istoria eclesiastica, dca istoriculu ilu va pune alaturea cu importantele acte oficiale din aceeași epoca, coprinse in colectiunea cumparata de atra ilustr'a familia Mocioni si de preafericitul mitropolitu Alexandru St. Siulutiu, si anume cu cele publicate, de si ateva numai in estrase, in „Transilvania“ din anulu 1869 Nrii. 21 et 22. Combinandu acelea documente, se vede curatu, a una se comand dela Vien'a si cu totul altumentrea se execut in Transilvania dispositiunile curtiei, su a se delatur cu totul. Alte-ori se d ordinatiuni de doue categorii, unele publice, altele secrete. Acea stare miserabile a lucrurilor n'a incetatu nici dupace protopopulu Nicolae Balomiri, fostu vicariu generale in Blasiu, scapase cu fug'a la Curtea-de Argesiu, era de acolo la Russia, de unde imperats'a Elisabet'a insarcin pe ambasadorulu seu dela Vien'a, a se traga informatiuni exacte despre acelea persecutiuni si se cra dela imperats'a Maria Teresi'a curmarea lor. Din acelea documente sunt a se nota la loculu acesta: Relatiunea gubernatorului c. I. Haller din 22 Maiu 1745. Rescriptulu regescu din 23 Decembre 1745 Nr. Curtiei 327. Altu rescriptu reg. din 14 Octobru 1746 Nr. 331. Relatiunea colegiului montanisticu din 14 Octobru 1752. Protocolulu comisiunei speciale din anulu 1758 Nr. 475 despre amesteculu serbilor in afacerile eclesiastice ale romanilor. Rescriptulu reg. din anulu 1759 Nr. 292 despre tolerantia ata neuniti. Ordinulu imperatsei sub Nr. 1626 din 1774 ata presedintele gubernului c. Nicolae Bethlen in acelasiu sensu.

Unu altu documentu originale din colectiunea Hormuzache, relativu la istoria nstra bisericeca este la pag. 15 sub Nr. XVI de dato 15 Augustu 1754, Instructiunea imperiala, data comitelui Franciscu Xaveriu Klobusitzky, mitropolitu rom.-catholicu la Calocea, a comissariu trimisa a cerceta conflictulu dintre unitii si neunitii din dieceșea Oradei mari.

Acsta instructiune e scrisa in limb'a germana, inse at se pte de negrijita, precumu in dilele nstre mai scriu numai in dialectele tieranesci. Ac imperats'a recunce, a din caus'a propagandei religise s'au facutu mari turburari, ajunse pna la versari de sange; interdice strinsu orice fortia, ci dca omenii voru se trca dela o biserica la alt'a, se'i intrebe omu de omu, pe fiacare in persna, nu dupa comune intregi, nu prin reprezentanti, nici prin martori. Committe auctoritatilor, a investigandu dupa tte escesele si bataile, se inchiaie processe verbali, dra nimicu se nu decida, pana nu i se voru submitte tte actele spre revisiune. In atu pentru conflictele escate intre mitropolitulu din Carlovitiu si episcopulu dela Aradu de una, intre episcopulu rom. catholicu si capitolulu din Oradea de alta parte, comissariulu se afle deocmdata, precumu se dice in dilele nstre, unu modum vivendi.

La documentulu acesta se pte observ a prin trectu numai atta, a pe la 1754 inca nu esistea episcopu diecesanu gr. catholicu in Oradea, prin urmare a proselitismulu intre romani se facea in comptulu si folosulu rom. catholicilor de atra ei insii, pentru-a precumu in Transilvania, asia si in Biharea se 'si consolidie positiunea faia cu reformatii, carii in acelea parti mai era inca frte tari.

Unu alu treilea documentu totu din sfer'a istoriei eclesiastice, se afla la pag. 19 sub Nr. XVIII, adeca: Raportulu principelui Kaunitz, atra imperats'a Maria Theresi'a despre concesionile ce aru fi se se face romanilor orthodoxi din Transilvania. Dat'a 9 Octobru 1758. Din acesta ese, a in caus'a romanilor se tnusera conferintie ministeriali, era rezultatulu acelor se coprinse intr'unu processu verbale (Protocolu). Imperats'a inse vediendu opiniuni diferitre, provoc pe Kaunitz de nou prin unu biletu, a se 'si descopere opiniunea sa. Atunci elu spuse imperatsei curatu, a semi-mesurile palliative facu mai multu reu dectu bine; o rga a se ia lucrurile omenesci asia precumu sunt, era nu precumu aru treb se fia; se cunsca odata, a cu fort'a, cu mesuri aspre nu face nimicu, si a ur'a contra toturor greco-resaritenilor (elu dice gegen alle Ilirier) este inradecinata afundu; se nu dea ocașuni noue la rebellii, la migratiuni si la alte urmari funeste, mai alesu a acelea ateva milone de greco-neuniti sunt unu adeveratu clenodiu alu dinastiei (ein wahres Kleinod des Durchlauchtigsten Erzhauses), dela carii pe viitoriu va trage folse si mai mari a pna ac; deci Maj. Sa se dea romanilor din Transilvania de episcopu pe unulu anume Dionisie.

Asia s'a si intemplat, episcopulu serbescu Dionisie Novakovici fu denumitu episcopu la Transilvania, inse totu pe langa conditiuni palliative, precumu se scie din alte documente.

Trecemu la documentulu Nr. XXXI din 15 Iuliu stil. vechiu 1763 la pag. 34. Ac vine acelasiu Dionisie Novacovici cu unu cerculariu latinescu, adressatu ata protopopu, preoti si ata totu poporulu romanescu neunitu din Transilvania, in care 'si da titlu: Dei gratia Episcopus Budensis et in Transilvania non unitorum;

era apoi provocandu-se la unu altu cerculariu alu seu din anulu precedente, cumu si la unu nou decretu imperatscu, invetia pe cleru si poporu amerintiandu-le cu cele mai aspre pedepse, a nu care-cumva se cutedie a se amesteca in afacerile unitilor si cu attu mai pucinu se se incumete a'i indemn se trca la neunire, a va fi vai de ei, ci se se bucure de tolerantia ce li s'a datu, de a'si exercita religiunea in libertate.

Istoriculu va sci se integsca cu acestu documentu pe cele citate mai in susu si se 'lu asiedie la loculu ce i se cuvine, era canonistulu va potea judeca frte usioru positiunea unui episcopu lipsitu de sciintia limbei romanesci, pusu preste doue diecese, departate una de alta preste 80 de miliarie.

(Urmdia.)

List'a

ofertelor pentru soldatii raniti din Romania'a.

Dela N. Horea 5 fl. Domnele: Florentin'a Munteanu 2 fl. Vir'a Chetianu 20 franci. Sofi'a Osiecky 5 fl. Ecaterine Radivojevičs 4 fl. Domnii Georgiu Strainu 2 fl. G. Dimitrieviciu 1 fl. Paulu Jilanu 1 fl. I. Pislea 1 fl. G. Petruceanu 1 fl. I. Ruv'a 4 fl. Dn'a Brilanca Ruv'a 1 fl. Mart'a Eperjesi 2 fl. Domni: N. Barsanu 3 fl. Nenumitu 3 fl. Billek 2 fl. Dr. Iberer 1 fl. M. Pislea 1 fl. Dn'a Maria Stanoiloviciu 4 fl. Domnii: Szabo 1 fl. Derlianu 1 fl. N. Terrianu 1 fl. Eft'a Milla 1 fl. P. Pislea 2 fl. P. Iovescu 50 cr. I. Atimu 1 fl. Chitrinescu 3 fl. Dn'a Fir'a Chitrinescu 2 fl. M. Milloiu 50 cr. Popoviciu 1 fl. Pirtea 1 fl. (cesti doi din comun'a Bani'a). Iosifu Brancoviciu 5 fl. Dn'a An'a Ruv'a 2 fl. I. Marcoviciu 2 fl. Knezoviciu Sndor 1 fl. Apoi din comun'a Prigoru dela I. Campianu 1 fl. I. Careb'a 20 cr. Vichentie Radivojeviciu 5 fl. Ear din com. Pripetiu colectati priu dlu parochu Blidariu, dela M. Blidariu 2 fl. Mattika 1 fl. Ionu Popoviciu 1 fl. I. Sarva 50 cr. D. Novacescu 20 cr. Ilie Novacescu 20 cr. N. Hersila 40 cr. M. Ciortusu 20 cr. Dn'a An'a Dragiciu 1 fl. A. Ursu 1 fl. T. Ursu 1 fl. M. Dragila 50 cr. I. Piperea 40 cr. S. Piperea 20 cr. N. Murgu 40 cr. S. Andreu 20 cr. Dn'a Anica Popoviciu 1 fl. si in Fine de la N. Campeanu din Dalbosietiu 1 fl. La olalta 86 fl. 40 cr. si 20 franci. Din acestia cu post'a s'au spesatu 30 cr.

Pretiurile cerealielor

si altoru obiecte de traiu au fostu la

19 Februaru in Sibiu:

Gru, dupa nalitati	1 hectolitru fl.	8 50—9.50
Gru, amestecat	1 „	7.0—8.10
Secara	1 „	6.20—6.60
Papusiu	1 „	6.40—7.—
Ordiu	1 „	7.00
Ovesu	1 „	2.70—3.10
Cartf	1 „	3.00—3.50
Mazare	1 „	14.50
Linte	1 „	18.—19.00
Fasole	1 „	10.00
Lard (slanina)	50 Kilogram.	36.00
Untura (unsre topita)	50 „	40.00
Carne de vita	1 „	—36
Oua 10 de	1 „	—40

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 19 Februaru.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.57 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.44 „
Imperialu rusescu	„	9.76 „
Moneta germana de 20 marce	„	11.70 „
Sovereigns englesi	„	11.90 „
Lira turcca	„	10.80 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	104.— „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

3 15 Febr. 28 Ianuariu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	93.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	94.50 „
Obligatiune de imprumutu dominile din 1871 cu 8%	„	88.— „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	82.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„	72.— „
Imprumutulu municipale non (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	81.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	150.— „
Actiunile calilor fer. rom. din 1868 cu 5%	„	25.40 „
Actiunile calilor fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	73.— „
Daci'a, Compania de secur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	120.— „
Romania. Compania de secur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	50.— „

„Albina“

Institutu de creditu si de economii in Sibiu.

Domnii actionari ai „Institutului de creditu si de economii „Albina“ se invita prin acsta, in vertutea §. 19 alu statutelor societatii la

A cincia adunare generala ordinara,

care se va tn la Sibiu in 12 Martiu 1878 stilulu nou, inainte de mdi la 10 re in casa institutului din strad'a Baier Nr. 1.

O b i e c t e :

1. Raportulu anualu alu Directiunei, bilantiulu anualu si raportulu comitetulu de revisiune.
2. Ficsarea dividendelor.
3. Distribuiea sumei destinate pentru scopuri de binefacere.
4. Ficsarea pretiului marcelor de presentia.
5. Alegerea unui membru de Directiune in sensulu §. 37 de statute.
6. Integriea comitetulu de revisiune.

DD. actionari, cari in sensulu §§. 22, 23 si 24 din statute voiescu a participa la numita adunare in persna, su prin plenipotenti, suntu rugati, a si depune la cassa institutului actiunile lor si eventualu dovedile de plenipotintia celu multu pna in 9 Martiu 1878 stilulu nou dupa mdi la 6 re.

Sibiu 30 Ianuariu 1878.